

Źródło: <http://www.singlemarket20.eu/pl>

Jednolity rynek Unii Europejskiej

Utworzony w 1992 r., jednolity rynek otworzył się dla 345 mln ludzi w 12 państwach unijnych. Obecnie obejmuje swym zasięgiem ponad 500 mln mieszkańców 27 państw członkowskich UE. Dla obywateli oznacza szerszy wybór, a dla przedsiębiorstw – więcej potencjalnych klientów.

Część zmian wydaje się oczywista – na przykład zniesienie kontroli celnych. Inne – jak na przykład lepszy stosunek jakości do ceny w zamówieniach publicznych czy surowe wymogi bezpieczeństwa, jakie muszą spełniać zabawki dla dzieci – są już mniej widoczne.

Razem wszystkie one przyczyniły się do zwiększenia konkurencyjności Europy i obrotu handlowego, a także zapewnienia konsumentom korzystniejszych ofert¹.

Jak łatwo obliczyć, rok 2012 jest dwudziestym rokiem funkcjonowania jednolitego rynku europejskiego. Ten jubileusz jest znakomitą okazją do zastanowienia się nad zdobyciami jednolitego rynku od momentu jego utworzenia oraz nad wyzwaniem, którym należy sprostać, by w pełni wykorzystać jego potencjał w celu tworzenia nowego wzrostu².

Droga ku zbudowaniu jednolitego rynku

Jednolity rynek jest jednym z etapów procesu integracji gospodarczej. Niezależne państwa mogą w różnym stopniu integrować poszczególne gospodarki krajowe, aby uzyskać korzyści

¹ Komisja Europejska, 20 LAT jednolitego rynku europejskiego. Razem na rzecz nowego wzrostu.

Najważniejsze informacje

² <http://www.europe-direct.poznan.pl/aktualnosci/1927/trwaja-przygotowania-do-tygodnia-jednolitego.html>

płynące z wielkości takiej połączonej gospodarki (korzyści skali), na przykład większej wydajności wewnętrznej oraz lepszej odporności na wydarzenia zewnętrzne. Proces dochodzenia do pełnej integracji gospodarczej można podzielić na sześć etapów:

1. Strefa handlu preferencyjnego (zredukowane taryfy celne pomiędzy pewnymi państwami);
2. Strefa wolnego handlu (brak taryf wewnętrznych dla niektórych lub wszystkich towarów w handlu pomiędzy państwami uczestniczącymi);
3. Unia celna (takie same zewnętrzne taryfy celne dla państw trzecich oraz wspólna polityka handlowa);
4. **Wspólny rynek** (wspólne przepisy dotyczące produktów oraz swobodny przepływ towarów, kapitału, siły roboczej i usług);
5. Unia gospodarcza i walutowa (**jednolity rynek** z jedną walutą i polityką monetarną);
6. Pełna integracja gospodarcza (wszystkie wyżej wymienione cechy oraz ujednoczona polityka fiskalna i inne działy polityki gospodarczej)³.

Jednym z założeń traktatu z 1957 r., na mocy którego utworzono Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG), było zniesienie granic celnych między państwami członkowskimi oraz stosowanie wspólnych taryf celnych dla towarów spoza EWG. Cel ten osiągnięto dnia 1 lipca 1968 r.

Jednakże opłaty celne to tylko jeden aspekt protekcjonizmu. W latach siedemdziesiątych XX wieku istniały inne bariery handlowe uniemożliwiające pełne stworzenie wspólnego rynku. Na przeszkodzie swobodnemu przepływowi osób, towarów i kapitału stały normy techniczne, normy bezpieczeństwa i higieny pracy, kontrole walutowe, jak również przepisy obowiązujące w poszczególnych krajach w zakresie wykonywania pewnych zawodów.

W czerwcu 1985 r. Komisja pod przewodnictwem Jacques'a Delorsa, jej przewodniczącego, opublikowała białą księgę, w której zawarto plany zniesienia w ciągu siedmiu lat wszelkich barier fizycznych, technicznych i podatkowych ograniczających swobodny przepływ w ramach EWG. Miało to pobudzić rozwój handlu i działalności przemysłowej w ramach „jednolitego rynku” – dużego jednolitego obszaru gospodarczego dorównującego Stanom Zjednoczonym. W wyniku negocjacji między państwami członkowskimi powstał nowy traktat – Jednolity akt europejski, który wszedł w życie w lipcu 1987 r. Akt ten zakładał: rozszerzenie uprawnień EWG w niektórych obszarach (takich jak polityka społeczna, badania naukowe i ochrona środowiska); ustanowienie jednolitego rynku do końca 1992 r.; wykorzystanie w większym stopniu podejmowania decyzji większością głosów w Radzie Ministrów w celu łatwiejszego podejmowania decyzji w sprawie jednolitego rynku⁴.

³ KE, Jedna waluta dla jednej Europy, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication6730_pl.pdf, s.1

⁴ P. Fontaine, Europa w 12 lekcjach, s.39.

Cztery swobody rynku UE

Zgodnie z art. 26 ust. 2 TFUE jednolity rynek wewnętrzny zdefiniowany jest jako obszar bez granic wewnętrznych, na którym zostaje zapewniony wolny przepływ towarów, osób, usług i kapitału. Handel na rynku wewnętrznym opiera się zatem na wspomnianych czterech podstawowych wolnościach.

Swobodny przepływ towarów

Sposobem osiągnięcia pełnej swobody wymiany towarowej pomiędzy krajami członkowskimi jest niedopuszczanie do powstawania barier technicznych, wzajemne uznawanie i harmonizacja techniczna.

Zasada wzajemnego uznawania oznacza, iż:

- wyroby legalnie wyprodukowane lub wprowadzone na rynek w jednym państwie mają zapewniony swobodny dostęp do rynku całej Unii, jeżeli spełniają odpowiedni poziom bezpieczeństwa nałożony na nie przez państwo członkowskie eksportujące produkty;
- w przypadku braku unijnych środków prawnych państwa członkowskie mogą wprowadzać własne przepisy obowiązujące na ich terytorium;
- utrzymanie przez państwo członkowskie przepisów ograniczających swobodny przepływ towarów jest możliwe tylko w szczególnych przypadkach (ochrona moralności publicznej, porządku i bezpieczeństwa publicznego), a także ze względu na inne ważne względy społeczne, określone w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE (ochrona środowiska, zdrowia, konsumenta oraz bezpieczeństwo). Przepisy takie muszą zawierać uregulowania proporcjonalne do celu, jaki ma być osiągnięty.

Zasada swobodnego przepływu towarów dotyczy zarówno wyrobów przemysłowych, jak i produktów rolnych oraz spożywczych. Państwa członkowskie mają co prawda możliwość wprowadzenia ograniczeń importowych, eksportowych lub w tranzycie, jednak takie kroki nie mogą służyć jakiegokolwiek dyskryminacji ani spełniać roli ukrytych restrykcji w handlu wzajemnym.

Swobodny przepływ usług

Zasada swobodnego świadczenia usług jest ściśle powiązana ze swobodą przepływu towarów i osób oraz wolnością przedsiębiorczości. Usługi określane są jako wszelkie świadczenia wykonywane odpłatnie, zwłaszcza zaś realizowane w ramach prowadzonej działalności handlowej, przemysłowej, rzemieślniczej oraz wolnych zawodów (np. lekarze, architekci, prawnicy). Dotyczy ona w takim samym stopniu osób prawnych: banków, towarzystw ubezpieczeniowych, przedsiębiorstw inwestycyjnych i innych. Usługa oparta jest na dwustronnym stosunku prawnym. Obok świadczącego usługę występuje usługobiorca.

Zasada swobodnego przepływu usług wiąże się z prawem do prowadzenia usług transgranicznych, świadczonych przez podmioty z krajów partnerskich. Oznacza to możliwość działalności handlowej zarówno na terytorium własnego kraju, jak i w kraju siedziby usługodawcy, czyli gdziekolwiek w Unii Europejskiej. Podobnie rzecz wygląda z prawem do sprzedaży takich usług, czyli podejmowania i wykonywania pracy na własny rachunek, zakładania i prowadzenia przedsiębiorstw, spółek, agencji oraz filii.

Swoboda przepływu kapitału i płatności

Przepływ kapitału oznacza operacje finansowe związane z inwestowaniem funduszy, natomiast bieżące płatności definiowane są jako transfer pieniędzy, które stanowią należność w określonej transakcji. W praktyce oznacza to, że na przykład obywatele jednego kraju mogą kupić dom w innym państwie, otworzyć w tym państwie rachunek bankowy lub lokatę terminową. Przedsiębiorstwa natomiast mogą dokonywać przelewów za granicę w celu zapłaty za towar lub usługę, założyć filię, współpracować z innymi firmami tej branży, itp.⁵.

Od 2007 r. przepisy dotyczące jednolitego rynku spowodowały zredukowanie obciążeń administracyjnych po stronie przedsiębiorstw unijnych o 25%. Łatwiejsze stało się również założenie firmy. W 2002 r. procedura średnio trwała dwadzieścia cztery dni i kosztowała 813 EUR. W 2010 r. tę samą procedurę można było zakończyć w ciągu siedmiu dni, a koszt wynosił 399 EUR.

Wzajemna uznawalność to gwarancja, że krajowe normy techniczne nie stanowią bariery w swobodnym przepływie towarów w UE. Normy określają kryteria techniczne lub jakościowe produktów, usług i procesów produkcyjnych. Jeżeli w UE każdy produkt podlegałby różnym normom krajowym, to przedsiębiorstwa unijne nie byłyby w stanie prowadzić działalności eksportowej.

Sektor usług również odnosi ogromne korzyści z jednolitego rynku. Uciążliwe wymagania dotyczące zezwoleń zostały zniesione w wielu branżach, umożliwiając przedsiębiorstwom tymczasowe oferowanie usług lub łatwiejsze zakładanie działalności w innym państwie członkowskim.

Własność intelektualna jest chroniona za pomocą patentów, znaków towarowych i praw autorskich. Aby ułatwić przedsiębiorstwom prowadzenie działalności na jednolitym rynku i obniżenie jej kosztów, wprowadzony został wspólnotowy znak towarowy, a opłaty uległy

⁵ Enterprise Europe Network, Rynek wewnętrzny Unii Europejskiej, http://www.een.sopot.pl/templates/422/files/file/JRE_publ.pdf, s.5-8.

znacznej redukcji. Nowy wniosek ustawodawczy umożliwi przedsiębiorstwom i osobom fizycznym ochronę swoich wynalazków w opłacalny sposób za pomocą wspólnego patentu⁶.

Swobodny przepływ osób

Nie tylko produkty i usługi mogą swobodnie przekraczać granice. Prawo obywateli Unii Europejskiej do swobodnego przemieszczania się oznacza uprawnienie do pracy, życia, osiedlania się i korzystania ze zdobyczy socjalnych w jakimkolwiek miejscu na terenie UE, bez względu na przynależność państwową.

Swoboda poruszania się i osiedlania ma zastosowanie do trzech grup podmiotowych: pracowników najemnych, pracowników samodzielnych oraz innych osób (np. studentów oraz emerytów). Każdy obywatel Unii Europejskiej, niezależnie od miejsca zamieszkania, może korzystać z prawa do poruszania się pracowników najemnych, o ile wykonuje działalność zawodową w innym państwie członkowskim. Zasada ta posiada również zastosowanie w odniesieniu do pracowników samodzielnych i pozostałych podmiotów uprawnionych.

Kraj członkowski może jednak – zgodnie z przepisami – rezerwować niektóre miejsca pracy wyłącznie dla swoich obywateli. Takie zasady dotyczą m.in. zatrudnienia w administracji publicznej, policji, siłach porządkowych oraz w dyplomacji. Są to sfery, które mogą być ograniczane dla innych obywateli państw członkowskich. Swoboda przepływu osób pomaga niewątpliwie w zapewnieniu harmonijnego rozwoju rynku pracy i ułatwia dostęp do niego wszystkim zainteresowanym. Stwarza jednocześnie warunki do wzajemnego uznawania dyplomów oraz zapewnia przemieszczającym się osobom niezbędne uprawnienia socjalne (np. w zakresie korzystania z ubezpieczenia zdrowotnego, czy systemu edukacji)⁷.

Obywatele UE mogą podróżować w niemal całej Unii bez paszportu i kontroli granicznych. Co więcej, mają prawo do mieszkania, nauki, pracy, prowadzenia prac badawczych i spędzania emerytury w dowolnym państwie członkowskim UE. Do końca 2010 r. około 13 mln osób skorzystało z tej okazji i mieszka od roku lub dłużej w państwie UE innym niż ojczyste.

Zwiększona mobilność napędza dynamiczne rynki pracy, pomaga przezwyciężyć niedobory wykwalifikowanej siły roboczej oraz poszerza doświadczenia pracowników. Do końca 2010 r. około 6 mln obywateli UE było zatrudnionych w państwie UE innym niż ojczyste.

⁶ Komisja Europejska, 20 lat jednolitego rynku europejskiego. Razem na rzecz nowego wzrostu. Najważniejsze informacje

⁷ Enterprise Europe Network, Rynek wewnętrzny Unii Europejskiej, http://www.een.sopot.pl/templates/422/files/file/JRE_publ.pdf, s.5-8.

Ponad 2,5 mln studentów wzięło już udział w programie wymiany Erasmus od jego uruchomienia w 1987 r. Obecnie ponad 4.000 instytucji szkolnictwa wyższego w 33 krajach gości studentów w ramach programu Erasmus.

Jednolity rynek transportu lotniczego również wspomaga mobilność. Od 1993 r. liczba wewnątrz unijnych tras lotniczych wzrosła ponad dwukrotnie. Wzrost liczby przewoźników również oznacza większy wybór i niższe ceny dla pasażerów.

Ustawodawstwo unijne zapewnia uczciwe traktowanie pasażerów i poszanowanie ich praw. Obywatele poruszający się w obrębie UE nie powinni tracić swoich praw do ubezpieczenia społecznego. Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego zapewnia jej posiadaczowi dostęp do publicznej opieki zdrowotnej w czasie pobytu w jednym z państw jednolitego rynku⁸.

Jednolity rynek dzisiaj

W Unii Europejskiej zniesiono wszystkie kontrole graniczne towarów i osób. Jeżeli zajdzie jednak potrzeba, od czasu do czasu policja przeprowadza wrywkowe kontrole (w ramach walki z przestępczością i przemytem narkotyków).

Układ z Schengen, który w czerwcu 1985 r. podpisała pierwsza grupa państw UE i do którego później przystąpiły inne państwa (oprócz Irlandii, Wielkiej Brytanii, Cypru, Bułgarii i Rumunii), ustala zasady współpracy policji oraz wspólnej polityki azylowej i imigracyjnej, aby umożliwić całkowite zniesienie kontroli osób na wewnętrznych granicach Unii.

Otwarcie krajowych rynków usług przyniosło również inne korzyści. Ceny krajowych rozmów telefonicznych spadły i wynoszą zaledwie ułamek cen obowiązujących 10 lat temu. Dzięki nowej technologii do rozmów telefonicznych w coraz większym stopniu wykorzystuje się Internet. Większa konkurencja doprowadziła również do znacznych obniżek cen biletów tanich linii lotniczych w Europie.

Bariery podatkowe stopniowo zmniejszono poprzez częściowe ujednoczenie krajowych stawek podatku VAT. Natomiast opodatkowanie dochodów z inwestycji było przedmiotem porozumienia zawartego pomiędzy państwami członkowskimi i niektórymi państwami trzecimi (m.in. Szwajcarią), które weszło w życie w lipcu 2005 r.

Dzięki wprowadzeniu dyrektyw regulujących zasady świadczenia usług, realizacji dostaw i robót budowlanych w wielu sektorach, rynek zamówień publicznych jest w chwili obecnej

⁸ Komisja Europejska, 20 lat jednolitego rynku europejskiego. Razem na rzecz nowego wzrostu. Najważniejsze informacje

otwarty dla oferentów ze wszystkich krajów UE – niezależnie od tego, czy zamówienia przyznawane są na szczeblu krajowym, regionalnym czy też lokalnym.

Założenia planu działań UE mającego na celu utworzenie zintegrowanego rynku usług finansowych do 2005 r. zostały w pełni zrealizowane. Dzięki tym działaniom spadł koszt kredytów dla klientów indywidualnych i korporacyjnych, a klienci depozytowi mogą korzystać z jeszcze większej liczby produktów inwestycyjnych, np. programów oszczędnościowych lub funduszy emerytalnych, oferowanych przez wybranego przez nich europejskiego usługodawcę. Obniżono również opłaty bankowe z tytułu płatności transgranicznych.

Bariery administracyjne i techniczne uniemożliwiają swobodne przemieszczanie: Mimo znacznego postępu w tym zakresie ciągle jeszcze zdarza się, że kraje UE niechętnie akceptują normy obowiązujące w innych państwach członkowskich bądź też nie chcą uznać kwalifikacji zawodowych uzyskanych w innym kraju na terenie Unii. Integracji oraz efektywności rynkowej nie sprzyja również podział krajowych systemów podatkowych⁹.

Sukces rynku wewnętrznego

Głównym efektem wprowadzenia Jednolitego Rynku Wewnętrznego była kreacja handlu wewnątrz wspólnoty. Wskaźnik PKB w UE27 w 2008 r. był wyższy o 2,13% – czyli o 233 mld EUR – niż wskaźnik, który zostałyby osiągnięty bez jednolitego rynku. Można to przeliczyć na około 500 EUR dodatkowego dochodu na obywatela UE. W latach 1992 – 2008 jednolity rynek umożliwił stworzenie 2,77 mln nowych miejsc pracy. Te korzyści mogłyby zostać podwojone pod warunkiem zniesienia pozostałych barier w handlu oraz pobudzenia jednolitego rynku cyfrowego.

Handel odnotował wzrost od czasu utworzenia jednolitego rynku. Wymiana handlowa między państwami UE wzrosła z 800 mld EUR w 1992 r. do 2.800 mld EUR w 2011 r. Eksport do krajów spoza UE również radykalnie wzrósł – z 500 mld EUR w 1992 r. do 1.500 mld EUR w 2011 r., czyli z 8% PKB UE w 1992 r. do 12% w 2011 r.

Jednolity rynek podniósł atrakcyjność UE dla zagranicznych inwestorów. Przepływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) między państwami UE osiągnął po stworzeniu jednolitego rynku nienotowane dotąd poziomy – wzrost z 64 mld EUR w 1992 r. do 260 mld EUR w 2010 r. Przed osłabieniem koniunktury gospodarczej osiągnął 730 mld EUR.

Jednolity rynek zwiększył wybór i ochronę, obniżając przy tym ceny w wielu sektorach. Na przykład w 2010 r. koszt zagranicznego połączenia telefonicznego był mniej więcej trzy razy niższy niż w 1998 r. Obecnie, przebywając za granicą w obrębie UE, wykonywanie lub

odbieranie połączeń telefonicznych jest o 73% tańsze niż w 2005 r., a może być nawet bezpłatne za pośrednictwem sieci stacjonarnych lub internetowych.

E-handel oznacza, że niemal wszystko można kupić on-line. Możliwość składania zamówień on-line w przedsiębiorstwach z siedzibą w innym państwie UE oznacza, że konsumenci mają mniej więcej szesnastokrotnie większy wybór niż gdyby wybrali się na zakupy do lokalnego centrum handlowego. Konsumenci dysponują również większym wyborem dostawców energii. Unijni konsumenci mogliby zaoszczędzić 13 mld EUR, gdyby przeszli na najtańszą dostępną taryfę energetyczną¹⁰.

Konkurs „Generation 1992”

W kwietniu 2012 r. zainicjowano kampanię w ramach konkursu twórczości jednolitego rynku europejskiego, której celem było zapoznanie się z poglądami, doświadczeniami, opiniami i oczekiwaniami współczesnych młodych Europejczyków wobec jednolitego rynku. Młodzież urodzona w 1992 r. uzyskała możliwość wypowiedzenia się na temat jednolitego rynku. Celem kampanii jest zmobilizowanie młodych ludzi do spojrzenia w nowy sposób na jednolity rynek i pobudzenie debaty¹¹.

Jednolity rynek jest jednym z największych osiągnięć Unii Europejskiej. Stopniowo eliminowano ograniczenia w zakresie handlu i wolnej konkurencji między państwami członkowskimi, przyczyniając się w ten sposób do poprawy poziomu życia. Jednolity rynek nie jest jednak jeszcze jednolitą gospodarką: niektóre sektory (w szczególności usługi świadczone w interesie ogólnym) nadal podlegają przepisom krajowym. Swoboda w zakresie świadczenia usług niesie ze sobą korzyści, ponieważ w ten sposób pobudza się działalność gospodarczą. W latach 2008–2009 na skutek kryzysu finansowego Unia zaostrzyła swoje przepisy w dziedzinie finansów. Na przestrzeni lat UE wprowadziła wiele zasad polityki (w sprawie transportu, konkurencji itp.), aby korzyści z utworzenia jednolitego rynku mogła czerpać jak największa liczba przedsiębiorstw i konsumentów¹².

Jednolity rynek pozostaje centralnym elementem i główną siłą napędową gospodarki Unii Europejskiej. Stanowi również nasz największy atut w zmaganiu się z trwającym kryzysem gospodarczym. Mimo postępów dokonanych od czasu stworzenia jednolitego rynku w 1992 r., jego potencjał wzrostu nie został jeszcze w pełni wykorzystany. Jednolity rynek musi zatem wejść w nowy etap, tworząc podwaliny nowego wzrostu gospodarczego, który byłby bardziej ekologiczny i sprzyjający włączeniu społecznemu¹³.

⁹ P. Fontaine, Europa w 12 lekcjach, s.39-41.

¹⁰ Komisja Europejska, 20 lat jednolitego rynku europejskiego. Razem na rzecz nowego wzrostu. Najważniejsze informacje

¹¹ Więcej informacji na stronie konkursu http://www.generation1992.eu/pl/participation/about_competition

¹² P. Fontaine, Europa w 12 lekcjach, s.38.

¹³ Więcej informacji w IP/10/1390 i IP/11/469

Więcej informacji:

- http://ec.europa.eu/internal_market/publications/docs/20years/achievements-web_en.pdf
- http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/barnier/index_fr.htm
- Akt o jednolitym rynku (Single Market Act):
http://ec.europa.eu/internal_market/smact/index_fr.htm
- http://europa.eu/pol/singl/index_pl.htm
- <http://www.europe-direct.poznan.pl/aktualnosci/1976/europejskie-male-i-srednie-przedsiębiorstwa.html>
- <http://www.europe-direct.poznan.pl/aktualnosci/1971/panstwa-czlonkowskie-poprawily-wyniki-dot.html>
- [MEMO/11/239](#)

Przygotował: Punkt Informacyjny Europe Direct – Poznań
Projekt współfinansowany ze środków Komisji Europejskiej

